

Wiesław Pływaczewski

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

ORCID: 0000-0001-6172-5644

wieslaw.plywaczewski@uwm.edu.pl

Współczesne trendy przestępczości zorganizowanej w Europie (analiza wybranych zjawisk przestępczych z uwzględnieniem zadań Agencji Unii Europejskiej ds. Współpracy Organów Ścigania – Europol)

Wprowadzenie

Przestępczość na całym świecie podlega permanentnym przeobrażeniom. Przede wszystkim następuje gwałtowna zmiana proporcji między poszczególnymi kategoriami przestępczości, co m.in. przejawia się w przekształcaniu jej tradycyjnych form w struktury zorganizowane, a także w przeorientowaniu w kierunku cyberprzestępczości. Jednocześnie poszczególne struktury przestępcze w coraz szerszym stopniu zaczynają się profesjonalizować. Procesy te zachodzą także w obrębie europejskiej przestępczości. Wprawdzie wiele działających w Europie organizacji kryminalnych nie mieści się jeszcze w ramach definicji przestępczości zorganizowanej, czego przykładem mogą być niektóre gangi motocyklowe, jednakże, jak zauważa T. Barker, jeśli nie zostaną one zneutralizowane przez organy ścigania mogą w krótkim czasie przekształcić się w organizacje o typowo mafijnym charakterze¹. Według oceny Agencji Unii Europejskiej ds. Współpracy Organów Ścigania – **Europol** (European Union Agency for Law Enforcement Cooperation) sygnalizowane zjawisko dostrzec można m.in. w Europie Wschodniej i Południowej. Działające tam organizacje przestępcze wyróżniają się wyjątkową ekspansywnością, wykazując już cechy klasycznych struktur zorganizowanych².

¹ T. Barker, *Biker Gangs and Transnational Organized Crime*, Waltham 2014, s. 110; także: E.W. Pływaczewski (red.), *Przestępczość zorganizowana*, Warszawa 2011, s. 30 i nast.; Z. Rau, *Przestępczość zorganizowana w Polsce i jej zwalczanie*, Kraków 2002, s. 40; W. Jasiński, W. Mądrzejowski, K. Wiciak (red.), *Przestępczość zorganizowana. Fenomen. Współczesne zagrożenia. Zwalczanie. Ujęcie praktyczne*, Szczytno 2013, s. 38 i nast.

² <https://www.europol.europa.eu/activities-services/main-reports/european-union-serious-and-organised-crime-threat-assessment> (data dostępu: 17.04.2021).

Agencja Unii Europejskiej ds. Współpracy Organów Ścigania – Europol

Europol został powołany w 1995 r. na mocy układu z Maastrich oraz Konwencji o Europolu. Do 2017 r. funkcjonował pod nazwą Europejski Urząd Policji. Wraz z wejściem w życie nowych unijnych regulacji stał się Agencją Unii Europejskiej ds. Współpracy Organów Ścigania. Organizacja ta stanowi najszerszą i najbardziej efektywną formę współdziałania państw członkowskich UE w zakresie przeciwdziałania przestępczości³. Wprawdzie nie posiada ona uprawnień typowo wykonawczych, jednakże upoważnieni przedstawiciele Europolu mogą uczestniczyć we wspólnych zespołach śledczych powoływanych przez poszczególne państwa do rozwiązywania konkretnych spraw⁴.

Do podstawowych form działalności Europolu należy:

- tworzenie warunków do wymiany informacji, zgodnie z narodowym ustawodawstwem obowiązującym w krajach członkowskich, za pośrednictwem oficerów łącznikowych,
- wykonywanie operacyjnych analiz kryminalnych, wspierających działania operacyjno-śledcze policji narodowych,
- opracowywanie raportów i strategicznych analiz kryminalnych, na podstawie informacji operacyjno-rozpoznawczych oraz innych materiałów, dostarczanych przez kraje członkowskie, bądź uzyskanych z innych źródeł,
- dostarczanie wiedzy specjalistycznej i wsparcia technicznego dla potrzeb spraw operacyjno-śledczych, prowadzonych na obszarze Unii Europejskiej pod nadzorem państw członkowskich, za które państwa te są prawnie odpowiedzialne,
- promowanie stosowania analizy kryminalnej oraz wspieranie procesu harmonizacji stosowania technik operacyjno-śledczych⁵.

W walce z poszczególnymi formami przestępczości Europol ściśle współpracuje z krajowymi organami ścigania. W przyjętej na lata 2018–2021 strategii, określonej jako Europejska Multidyscyplinarna Platforma Przeciwko Zagrożeniom Przestępczym (*European Multidisciplinary Platform Against Criminal Threats – EMPACT*) zostały wyznaczone priorytetowe zadania Agencji⁶. Mają one na celu sprostanie najważniejszym zagrożeniom stwarzanym

³ Zob. A. Nowak, *Współpraca organów ścigania w zwalczaniu zorganizowanej przestępczości międzynarodowej*, cz. 2, „Przegląd Policyjny” 2006, nr 4(84), s. 43 i nast.

⁴ Ibidem, s. 45.

⁵ S. Pieprzny, *Policja. Organizacja i funkcjonowanie*, Warszawa 2007, s. 140; także por.: J. Dobkowski, *Pozycja prawnoustrojowa służb, inspekcji i straży*, Warszawa 2007.

⁶ Europejska Multidyscyplinarna Platforma Przeciwko Zagrożeniom Przestępczym jest inicjatywą w zakresie poprawy bezpieczeństwa, prowadzoną przez państwa członkowskie UE w celu zidentyfikowania, ustalenia priorytetów i przeciwdziałania zagrożeniom stwarzanym przez zorganizowaną i poważną przestępczość międzynarodową. Jak podkreślają jej autorzy, jest to jednocześnie zorganizowana wielopłaszczyznowa formuła współpracy odpowiednich państw

dla Unii Europejskiej przez zorganizowaną przestępczość międzynarodową. Przyjęty program ma poprawić i wzmocnić współpracę między odpowiednimi służbami państw członkowskich, instytucjami i agencjami UE, a także państwami trzecimi. Prezentowana strategia zakłada również wzmocnienie współpracy z sektorem prywatnym. Działalność Agencji, określona w strategii EMPACT – zdaniem jej autorów – powinna koncentrować na najważniejszych zagrożeniach. Pośród nich znalazły się następujące kategorie przestępczości: cyberprzestępczość, handel i dystrybucja środków odurzających, ułatwianie nielegalnej migracji, zorganizowana przestępczość gospodarczą, handel ludźmi, nielegalny handel bronią, oszustwa akcyzowe i MTIC (*Missing trader intra community*), oszustwa związane z dokumentami. Najważniejsze z nich, uzupełnione o autorską analizę bieżących zjawisk, zostaną zaprezentowane w kolejnych częściach opracowania. Według źródeł Europolu tylko w 2019 r., dzięki procedurom wdrożonym w ramach EMPACT, aresztowano ponad 8000 sprawców groźnych przestępstw, w tym 1400 odpowiedzialnych za handel ludźmi i pornografią dziecięcą w Internecie. Ponadto skonfiskowano 75 ton narkotyków oraz ujawniono liczne oszustwa na szkodę interesów finansowych Unii Europejskiej. Ich wartość szacuje się na kwotę 400 mln euro⁷.

Nie mniej ważnym dokumentem wyznaczającym priorytetowe kierunki aktywności Europolu jest upowszechniony w 2011 r. raport *Ocena zagrożenia poważną i zorganizowaną przestępczością w Unii Europejskiej. Destrukcyjny wpływ – infiltracja i podważanie europejskiej gospodarki i społeczeństwa przez przestępczość zorganizowaną (EU SOCTA 2021)*⁸. Raport zwiera szczegółową analizę wyjątkowo niebezpiecznych zjawisk przestępczych, zagrażających bezpieczeństwu poszczególnych państw członkowskich Unii Europejskiej. Jego adresatami są m.in. praktycy zajmujący się przeciwdziałaniem przestępczości, osoby mające znaczący wpływ na kierunki polityki kryminalnej, a także ogół społeczeństwa. **SOCTA 2021** uwzględnia przede wszystkim bieżące i przewidywane zmiany w całym spektrum poważnej oraz zorganizowanej przestępczości. W szczególności identyfikuje kluczowe grupy przestępcze i poszczególne podmioty zaangażowane w nielegalną działalność w całej UE oraz charakteryzuje czynniki kryminogenne odnoszące się do szerszego śro-

członkowskich, wspierana przez wszystkie instytucje, organy i agencje UE (Europol, Frontex, Eurojust, CEPOL, OLAF, EU-LISA, EFCA i inne). Jej partnerami mogą być również państwa trzecie, organizacje międzynarodowe oraz inne podmioty publiczne i prywatne. Na przykład do grona partnerów EMPACT należy Komisja Europejska – zob. https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/policies/law-enforcement-cooperation/operational-cooperation/empact_en (data dostępu: 18.04.2021).

⁷ https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/policies/law-enforcement-cooperation/operational-cooperation/empact_en (data dostępu: 16.04.2021).

⁸ EU SOCTA 2021: *A Corrupting Influence: The Infiltration and Undermining of Europe's Economy and Society by Organised Crime*, Luxembourg 2021.

dowiska, które kształtują poważną i zorganizowaną przestępczość w Unii Europejskiej⁹.

Prezentowany dokument zawiera także przegląd aktualnego stanu wiedzy na temat sieci przestępczych i ich aktywności. Należy zauważyć, że raport został opracowany w oparciu o dane przekazane Europolowi przez państwa członkowskie i inne podmioty współpracujące z tą organizacją. Przygotowana w ten sposób niezwykle pojemna i szczegółowa analiza koncentruje się przede wszystkim na ukazaniu wpływu poszczególnych sprawców na funkcjonowanie określonych grup przestępczych. Pozwala ona jednocześnie organom ścigania na lepsze zrozumienie tych ról, a tym samym na podejmowanie już ściśle ukierunkowanych działań, związanych m.in. z policyjnym rozpracowywaniem zorganizowanych struktur przestępczych. Z informacji zawartych w prezentowanym raporcie wynika m.in., że blisko 40% sieci przestępczych działających w UE zajmuje się handlem narkotykami, a około 60% stosuje przemoc. Jednocześnie dwie trzecie przestępców związanych z tymi strukturami regularnie korzysta z technik korupcyjnych, uznając je za skuteczne narzędzie osiągnięcia wyznaczonych przez siebie celów¹⁰.

Należy dodać, że Konwencja o Europolu nakłada na poszczególne państwa członkowskie obowiązek utworzenia krajowej jednostki Europolu (Narodowa Jednostka ds. Współpracy z Europolem). Struktura ta ma pełnić rolę organu łącznikowego pomiędzy centralą tej organizacji a odpowiednimi władzami krajowymi. W Polsce tę funkcję spełnia Komenda Główna Policji za pośrednictwem Biura Wywiadu Kryminalnego, Centralnego Biura Śledczego Policji oraz Gabinetu Komendanta Głównego Policji. Do szczegółowych zadań krajowej jednostki należy m.in. przekazywanie do Europolu z własnej inicjatywy, bądź na zlecenie innego państwowego organu ścigania, informacji niezbędnych do wypełniania przez tą instytucję swoich statutowych obowiązków, przesyłanie odpowiedzi na zlecenia skierowane przez tę instytucję do państwowych organów ścigania, a także przekazywanie wniosków o przeprowadzenie operacyjnej analizy kryminalnej. Narodowe Jednostki ds. Współpracy z Europolem dokonują też oceny zgodności z ustawodawstwem krajowym każdego przypadku wymiany informacji pomiędzy jednostką a centralą. Koordynacją tej współpracy zajmują się **oficerowie łącznikowi** w Europolu, którzy podlegają prawu państwa delegującego. Ich podstawowym zdaniem jest pośredniczenie pomiędzy Europolem a jednostką krajową w przekazywaniu niezbędnych informacji oraz koordynowanie działań podjętych przez centralę na podstawie informacji przekazanych przez jednostkę krajową¹¹.

⁹ Ibidem.

¹⁰ EU SOCTA 2021: *A Corrupting Influence...*

¹¹ Por. W. Ostant, *Europejski Urząd Policji (Europol). Instytucja europejskiego systemu bezpieczeństwa i wymiaru sprawiedliwości*, Poznań 2007.

Na mocy postanowień wspomnianej wcześniej Konwencji Agencja ma obowiązek utrzymywać zautomatyzowany system wymiany informacji, który umożliwi wprowadzanie, sprawdzanie i analizowanie danych. System ten obejmuje m.in. bazę danych zawierającą informacje dotyczące osób podejrzanych i podejrzanych oraz międzynarodowych organizacji przestępczych (**Europol Information System – EIS**). Dostęp do EIS przysługuje wyłącznie krajowym jednostkom Europolu, oficerom łącznikowym, Dyrektorowi Europolu i jego zastępcom oraz niektórym upoważnionym urzędnikom tej organizacji. Kolejnym źródłem danych, funkcjonującym w ramach Europolu, jest **Analityczna Baza Danych (AWF)**. Została ona utworzona na potrzeby analizy kryminalnej. Innym segmentem tego systemu jest skorowidz danych (tzw. indeksowa baza danych), znajdujących się w całym systemie informacyjnym.

Uwagi na temat definicji przestępstwa i przestępczości zorganizowanej

Wśród ekspertów zajmujących się problematyką przestępczości już od dłuższego czasu toczą się spory na temat pojęcia przestępstwa zorganizowanego, co potwierdza, że opracowanie jednolitej formuły wyodrębniania tej kategorii przestępczości, w szczególności odnoszącej się do jej struktury, nie jest zadaniem łatwym¹². Niejako potwierdzeniem tej oceny jest fakt, że poszczególne europejskie służby policyjne posługują się własnymi kryteriami, które służą do identyfikacji i wstępnej kwalifikacji zorganizowanych form przestępczości. Wspomniane podmioty w swojej bieżącej działalności odwołują się często do rozwiązań pragmatycznych, odpowiadających bieżącym potrzebom organów ścigania. Taką roboczą definicją posługuje się m.in. wiodącą strukturą w zakresie zwalczania przestępczości zorganizowanej w Polsce, mianowicie Centralne Biuro Śledcze Policji (CPŚP)¹³.

Należy zauważyć, że próby stworzenia jednolitej, ponadnarodowej definicji zorganizowanej przestępczości, jak na razie, nie odniosły znaczącego sukcesu. Wprawdzie odbyte pod auspicjami ONZ, spotkania konsultacyjne, dotyczące istoty tej przestępczości, zainspirowały wiele państw do zwrócenia uwagi na znaczenie zasygnalizowanych dylematów terminologicznych, jednak

¹² Zob. m.in. B. Hołyst, E. Kube, R. Schulte (red.), *Przestępczość zorganizowana w Niemczech i w Polsce*, Warszawa–Münster–Łódź 1996, s. 7 i in.; także: E. Pływaczewski, *Przestępczość zorganizowana i jej zwalczanie w Europie Zachodniej (ze szczególnym uwzględnieniem Republiki Federalnej Niemiec)*, Warszawa 1992, s. 10 i nast.

¹³ W. Mądrzejowski, *Pojęcie przestępczości zorganizowanej i działalność zorganizowanych struktur przestępczych w Polsce*, [w:] W. Jasiński, W. Mądrzejowski, K. Wiciak, op. cit., s. 11–69.

– jak podkreślają znawcy problemu – spory na ten temat jeszcze przez długie lata będą nierozstrzygnięte¹⁴.

Wypada przypomnieć, że przedmiotowe dyskusje toczą się głównie wokół kryteriów (cech) wyodrębnienia przestępczości zorganizowanej. Zasadne będzie zatem odwołanie się w tej kwestii do doświadczeń niemieckich i amerykańskich organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości¹⁵. Do najczęściej wymienianych przez przedstawicieli tych podmiotów cech przestępczości zorganizowanej zalicza się:

- hierarchiczny (wielostopniowy) układ struktury organizacyjnej,
- występowanie trwałych związków między członkami organizacji,
- utrzymywanie międzynarodowych kontaktów przestępczych (internalizacja),
- planowanie działalności przestępczej,
- mobilność,
- konspiracja liderów i członków organizacji,
- stosowanie bądź groźba stosowania przemocy,
- korumpowanie przedstawicieli państwa,
- uniwersalność działania¹⁶.

Do symptomów zorganizowanych grup przestępczych można ponadto zaliczyć funkcjonowanie wspólnych „kas wsparcia”. Ta forma konsolidacji i pomocy charakteryzuje większość struktur gangsterskich. Ponadto wyznacznikiem zorganizowanych grup jest również zastraszanie lub fizyczna eliminacja świadków przestępstw, a także istnienie licznych hermetycznych struktur kooperujących z liderami grup przestępczych. Dzięki dostarczonym przez te ogniwa informacjom prowadzona jest działalność dezinformacyjna, która służy m.in. uszczelnianiu organizacji i uniemożliwianiu przenikania do niej policyjnych agentów¹⁷.

Charakterystyka wybranych trendów oraz cech europejskiej przestępczości – zagadnienia wstępne

Niewątpliwie cechą wyróżniającą europejską przestępczość zorganizowaną, w jej zachodnim i wschodnim wydaniu, jest jej transgraniczny charakter.

¹⁴ Zob. W. Wójcik, *Przeciwdziałanie przestępczości zorganizowanej. Zagadnienia prawne, kryminologiczne i kryminalistyczne*, Warszawa 2011, s. 88–89.

¹⁵ Zob. W. Steinke, *Das organisierte Verbrechen. Eine kriminalistisch – kriminologische Analyse*, „Kriminalistik” 1982, nr 2, s. 78.

¹⁶ E.W. Pływaczewski, *Problemy definicyjne*, [w:] E.W. Pływaczewski (red.), *Przestępczość zorganizowana...*, s. 23–30.

¹⁷ Zob. D.G. Fitzgerald, *Informants and Undercover Investigations. A Practical Guide to Law, Policy, and Procedure*, Boca Raton–London–New York 2007, s. 19; także: W. Jasiński, D. Potakowski, *Uregulowania prawne dotyczące amerykańskich operacji „pod przykryciem”*, „Prokuratura i Prawo” 1996, nr 11, s. 77.

Współczesne organizacje przestępcze dość szybko dostrzegły możliwość osiągnięcia znaczących zysków poprzez wykorzystanie istniejących różnic między rozwiązaniami prawnymi obowiązującymi w poszczególnych państwach. Funkcjonujące tzw. oazy prawne wręcz zachęcają przestępców do podejmowania działalności sprzecznej z prawem. Na przykład gangi przemytnicze, wyznaczając szlaki przerzutu skradzionych samochodów, uwzględniają m.in. taki element ryzyka, jakim jest surowość systemów prawnych poszczególnych państw¹⁸. Francuskie organy ścigania uskarżają się na liberalne przepisy holenderskie i belgijskie, uniemożliwiające skuteczne zwalczanie gangów zajmujących się kradzieżą i przemytem dzieł sztuki. Podobnie krytycznie jest oceniany w Europie Zachodniej holenderski liberalizm w zakresie regulacji narkotyków¹⁹. Są to tylko niektóre przykłady niespójnych systemów prawnych w obszarze unijnym, które z perspektywy organów ścigania stanowią istotną przeszkodę w walce z transgraniczną przestępczością²⁰.

Wspomniane różnice między regulacjami prawnymi w poszczególnych krajach przede wszystkim ułatwiają popełnianie tzw. przestępstw wieloetapowych. Zjawisko to charakteryzuje się tym, że pojedyncze ogniwa organizacji przestępczej zlokalizowane są w różnych krajach. W praktyce oznacza to, że ocena ich aktywności przez pryzmat tylko jednego porządku prawnego nie pozwala dostrzec złożoności (wieloetapowości) przestępstwa.

Jak wcześniej podkreślono, europejskie organizacje przestępcze w coraz większym stopniu działają w przestrzeni międzynarodowej, co jest konsekwencją procesu globalizacji bez mała wszystkich obszarów ludzkiej aktywności. Słusznie zatem zauważają autorzy opracowania na ten temat, że globalna wymiana doświadczeń między poszczególnymi grupami przestępczymi wpływa na ujednocianie ich struktur. Proces ten dostrzec można m.in. na przykładzie wzajemnego przenikania się przestępczych organizacji o rodowodzie zachodnioeuropejskim z ich wschodnioeuropejskimi odpowiednikami²¹.

Należy też zauważyć, że część europejskich grup przestępczych stopniowo odchodzi od specjalizacji na rzecz uniwersalności. Trend ten można zaobserwować na przykładzie niektórych gangów, w szczególności samochodowych i ulicznych, które po okrzepnięciu i finansowym wzmocnieniu poszerzyły dotychczasowe spektrum swoich zainteresowań, zdominowanych głównie przez narkotyki, o nowe obszary związane z oszustwami finansowymi czy też przemytem imigrantów²².

¹⁸ W. Pływaczewski, *Kradzieże samochodów. Studium kryminologiczne*, Szczytno 1996, s. 57–67.

¹⁹ Por. K. Krajewski, *Sens i bezsens prohibicji. Prawo karne wobec narkotyków i narkomanii*, Kraków 2001.

²⁰ W. Pływaczewski, op. cit.

²¹ Por. D. Siegel, H. van de Bunt, D. Zaitch, *Global Organized Crime. Trends and Developments*, Dordrecht–Boston–London 2003.

²² W. Pływaczewski, op. cit., s. 57 i nast.

Kolejnym dostrzegalnym trendem jest zlewanie się aspektów przestępczości kryminalnej i gospodarczej. Organizacje przestępcze, lokujące przestępcze dochody w przedsięwzięcia o charakterze gospodarczym, nie rezygnują jednocześnie z działalności typowo kryminalnej. Wydaje się zatem, że w niedalekiej perspektywie sztywny podział przestępstw na kryminalne i gospodarcze straci swoją aktualność. Przykład wyspecjalizowanych struktur gangsterskich, w szczególności gangów narkotykowych zaświadcza, że w tego rodzaju organizacjach przeplatają się zarówno wątki gospodarcze oraz typowo kryminalne. Dodatkowym potwierdzeniem tej diagnozy może być kolejny odnotowywany przez europejskie organy ścigania trend, tym razem dotyczący zjawiska brutalizacji przestępczości. Dotychczas przemoc w wydaniu organizacji mafijnych kojarzona była z pewnego rodzaju *modus operandi*. Obecnie jej znaczenie nieco osłabło, co jak podkreślają przedstawiciele organów ścigania, spowodowane jest także głębokimi zmianami strukturalnymi w obszarze współczesnej przestępczości²³. Niewątpliwie jednym z jej przejawów jest nieodwracalny i zarazem wyjątkowo dynamiczny proces wirtualizacji działalności przestępczej. Współczesne europejskie struktury zorganizowane na ogół unikają stosowania przemocy, kierując się zasadą, że tego rodzaju środki stwarzają zawsze zwiększone ryzyko dekonspiracji. Z tego też powodu tzw. techniki siłowe w ich przypadku wykorzystywane są jako środek ostateczny²⁴.

Należy jednak zastrzec, że struktury mafijne nie rezygnują definitywnie ze stosowania przemocy. Stanowi ona bowiem dla przywódców tych organizacji skuteczny środek kontroli i ochrony. Przemoc jest jednocześnie narzędziem dyscyplinującym tych członków organizacji, którzy nie wywiązują się ze swoich powinności. Ponadto służy ona również terroryzowaniu osób z zewnątrz, w celu ochrony grupy i zwiększenia jej władzy. Należy jednak zauważyć, że środki siłowe wciąż pozostają istotnym elementem funkcjonowania wschodnich i południowoeuropejskich grup przestępczych. W dalszym ciągu bowiem toczy się w tym obszarze walka o strefy wpływów. Stąd nowo powstające organizację z całą pewnością nie zdystansują się od różnych form terronu kryminalnego²⁵. Jego charakterystycznymi przejawami są m.in.: zabójstwa na zlecenie, zabójstwa porachunkowe, wymuszenia haraczu, „windykacje długów” itd.

U schyłku XX w. europejskie statystyki kryminalne odnotowały m.in. znaczny wzrost zamachów na osoby z kręgu organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości. Zjawisko to wystąpiło w jaskrawej formie we Włoszech, gdzie od

²³ Zob. W. Mądrzejowski, S. Śnieżko, P. Majewski, [w:] W. Mądrzejowski (red.), *Zwalczanie przestępczości. Wybrane metody i narzędzia*, Warszawa 2017, s. 20 i nast.

²⁴ Ibidem.

²⁵ Por. W. Pływaczewski, *Terror kryminalny – nowe zjawisko w obszarze badań kryminologicznych*, [w:] A. Bulsiewicz, A. Marek, V. Kwiatkowska-Darul (red.), *Doctrina multiplex veritas una*, Toruń 2004.

kul mafii ginęli sędziowie, prokuratorzy, policjanci oraz politycy. Przesłębstwa te z jednej strony świadczą o trudnościach organizacji przestępczych w docieraniu do przedstawicieli władzy państwowej i jej organów oraz ich infiltrowaniu, z drugiej jednak strony potwierdzają determinację świata przestępczego partą kryminalną brutalnością w zakresie osiągnięcia wyznaczonych celów²⁶.

W następstwie głębokich zmian politycznych i gospodarczych, które miały miejsce w Europie na przełomie XX i XXI w., uległa znacznemu pogorszeniu ogólna sytuacja dotycząca używania narkotyków oraz nielegalnego obrotu nimi. Uwaga ta odnosi się do całej Europy, niemniej polityczne, ekonomiczne oraz społeczne zmiany w jej wschodniej i południowej części dodatkowo spotęgowały zapotrzebowanie na środki odurzające, przyczyniając się tym samym do eskalacji tzw. przestępczości narkotykowej²⁷. W obszarze zainteresowania międzynarodowych karteli narkotykowych znalazła się również Polska. To szczególne zainteresowanie zorganizowanych struktur przestępczych, poszukujących nowych kanałów przemytu kokainy, heroiny, haszyszu i marihuany, kraj ten „zawdzięcza” przede wszystkim swojemu centralnemu położeniu, gwałtownemu rozwojowi kontaktów międzynarodowych oraz liberalnemu prawu dotyczącemu przestępczości związanej z narkotykami. Najnowsze analizy policyjna potwierdzają, że rola Polski jako kraju wykorzystywanego przez międzynarodowe grupy przestępcze do transferu narkotyków, w związku z uszczelnianiem południowych granic Unii Europejskiej, będzie sukcesywnie wzrastać²⁸. Z perspektywy ogólnoeuropejskiej dostrzegalny jest też kolejny trend w analizowanym obszarze przestępczości. Dotyczy on narkotyków syntetycznych. Ich produkcja w ostatnich latach zdecydowanie wzrosła. Wprawdzie południowoamerykańskie kartele opierają swoją działalność na tradycyjnych formach produkcji i dystrybucji narkotyków, jednakże w niedalekiej przyszłości, m.in. w związku z opanowaniem przez nie skuteczniejszych technik pozyskiwania ekstraktu narkotykowego, nowy surowiec otrzymany w procesie syntezy chemicznej najprawdopodobniej zdominuje narkotykowy rynek²⁹. Na razie jednak nie ustają próby przerzucania do Europy już sprawdzonych surowców i ich finalnych produktów, co m.in. potwierdza operacja hiszpańskiej policji z 2019 r., która została merytorycznie wsparta przez przedstawicieli Europolu. W jej wyniku udało się udaremnić przemyt i przejąć łódź podwodną z 2 tonami kokainy. Dwa lata później w ramach kolejnej akcji policyj-

²⁶ Zob. M. Kotowska, *Kariery kryminalne członków zorganizowanych grup przestępczych*, Warszawa 2019, s. 293 i nast.

²⁷ Por. B. Hołyst, *Narkomania. Problemy prawa i kryminologii*, Warszawa 1996; także: H.J Hirsch P. Hofmański, E.W. Pływaczewski, C. Roxin (red.), *Neue Erscheinungsformen der Kriminalität in ihrer Auswirkung auf das Straf- und Strafprozeßrecht*, Białystok 1995, s. 267–361.

²⁸ <https://www.europol.europa.eu/crime-areas-and-trends/crime-areas/drug-trafficking> (data dostępu: 17.04.2021).

²⁹ Por. S. Redo, *Zwalczanie przestępczości zorganizowanej w Azji Centralnej*, Warszawa 2007.

nej zarekwirowano w Maladze podobną jednostkę oraz znaczne ilości narkotyków³⁰.

Należy także pamiętać o nowych zagrożeniach dla Europy, wynikających m.in. z ekspansji struktur przestępczych zlokalizowanych w tych azjatyckich republikach, które powstały po rozpadzie Związku Radzieckiego. Przestępcza działalność narkotykowa odbywa się tam nie rzadko przy cichej akceptacji członków najwyższych władz, którzy czerpią z tego procederu pokaźne dochody. Panujące w tych krajach ubóstwo i wszechobecna korupcja w aparacie władzy sprzyjają rozwojowi „narkotykowego przemysłu”³¹.

Przestępczość cudzoziemców

Poważnym problemem, z którym od dłuższego już czasu konfrontują się organy ścigania w wielu państwach Europy, jest tzw. przestępczość rosyjskojęzyczna³². Na tle przestępczości cudzoziemców rosyjskojęzyczne organizacje przestępcze wyróżniały się szczególną ekspansywnością i skłonnością do stosowania przemocy. Zdaniem K. Laskowskiej większość z tych struktur już dawno osiągnęła pierwszy stopień zorganizowania, ewoluując ku wyższym szczeblom, tj. typowym strukturom mafijnym o zasięgu międzynarodowym³³. Niektóre z tych podmiotów kontrolują dziś z powodzeniem intratne sektory globalnych nielegalnych rynków³⁴.

Obok rosyjskojęzycznych organizacji przestępczych dużą dynamiką wyróżniają się przestępcze grupy pochodzenia azjatyckiego. Bariera etniczna stanowi często rodzaj naturalnej przeszkody, na jaką napotykają organy ścigania. Uwaga ta dotyczy na przykład wietnamskich organizacji przestępczych. Podobną hermetycznością odznaczają się gangi romskie zajmujące się w Europie m.in. włamaniami do supermarketów oraz siłowym opróżnianiem bankomatów³⁵.

³⁰ <https://wiadomosci.poinformowani.pl/arttykul/29733-hiszpania-przechwycono-lodz-podwodna-przeznaczona-do-transportu-narkotykow> (data dostępu: 12.04.2021).

³¹ Por. S. Redo, *Blue Criminology. The power of United Nations ideas to counter crime globally. A monographic study*, European Institute for Crime Prevention and Control, Affiliated with the United Nations (HEUNI), Helsinki 2012.

³² Zob. K. Laskowska, *Rosyjskojęzyczna przestępczość zorganizowana. Studium kryminologiczne*, Białystok 2006, s. 65 i nast.

³³ Ibidem, s. 78–81.

³⁴ M. Perkowska, *Problematyka nielegalnych rynków z perspektywy przestępczości transgranicznej*, [w:] W. Pływaczewski, P. Chlebowicz (red.), *Nielegalne rynki. Geneza, skala zjawiska oraz możliwości przeciwdziałania*, Olsztyn 2012, s. 45 i nast.

³⁵ Metoda ta została przejęta przez inne europejskie organizacje przestępcze, wykorzystujące tzw. techniki siłowe. Na przykład w 2021 r. polska policja ujawniła i zatrzymała kilkusobowy gang recydywistów, którzy specjalizował się w opróżnianiu bankomatów za pomocą środków wybuchowych – <https://newslubuski.pl/interwencje/10546-policja-rozbila-lubuski-gang-ktory-wysadzal-bankomaty-zobacz-jak-dzialali-zlodzieje.html> (data dostępu: 17.04.2021).

Nie mniej aktywne są również gangi arabskie, które według niemieckiego Federalnego Urzędu Kryminalnego (BKA) wyspecjalizowały się w handlu narkotykami, rozbojach oraz praniu pieniędzy³⁶. Obok grup jednolitych narodowościowo, coraz częściej zawiązują się organizacje wielonarodowościowe. Struktury te zdominowały głównie nielegalny rynek produkcji i przemytu papierosów, fałszywych farmaceutyków oraz kradzieży samochodów³⁷.

W związku z napływem do Europy niespotykanej dotąd liczby imigrantów w obszarze przestępczości pojawiły się kolejne nowe zjawiska. Bez mała wszystkie europejskie służby policyjne potwierdzają wzrost przestępstw popełnianych na szkodę lub z udziałem cudzoziemców/imigrantów³⁸. Dane te wskazują, że duża część imigrantów nie do końca odnajduje się w nowych realiach kulturowych i społeczno-gospodarczych. Fakt ten najczęściej wykorzystują gangi, które wyspecjalizowały się w kryminalnej eksploatacji środowisk imigranckich. Działalność ta obejmuje m.in. wszystkie formy zawierające się w definicji handlu ludźmi, od seksualnego wykorzystywania kobiet, ograniczania i pozbawiania wolności, przymuszania do niewolniczej pracy, po typowe oszustwa, w wyniku których ofiary tracą wszystkie swoje oszczędności i całkowicie uzależniają się od swoich „opiekunów”³⁹. W konsekwencji część z nich jest zmuszana przez gangi do popełniania szczególnie ryzykownych przestępstw.

Władze Europolu uznały, że zarówno zjawisko przejmowania przez kryminalne podziemie środowisk cudzoziemskich, jak również proceder koniunkturalnego ułatwiania przemytu imigrantów, powinien zostać wpisany na listę priorytetowych zadań przypisanych tej organizacji⁴⁰. Powołanie w 2016 r. Europejskiego Centrum ds. Przemytu Migrantów (**European Migrant Smuggling Centre – EMSC**) jest wyraźnym potwierdzeniem zaangażowania Europolu i pozostałych organizacji wspólnotowych (**Frontex, Eurojust**) w działalność skierowaną na rozbijanie zorganizowanych grup przestępczych zajmujących się organizacją przemytu imigrantów⁴¹.

³⁶ <https://euroislam.pl/niemcy-sila-arabskich-gangow-bezsilnosc-panstwa/> (data dostępu: 17.04.2021).

³⁷ Por. M. Perkowska, *Przestępczość graniczna cudzoziemców*, Warszawa 2013; również: I. Nowicka, *Rozbój jako przejaw zorganizowanej działalności przestępczej*, Kraków 2004, s. 182 i nast.

³⁸ <https://www.europol.europa.eu/crime-areas-and-trends/crime-areas/facilitation-of-illegal-immigration>, (data dostępu: 12.04.2021).

³⁹ A. Łyżwa, *Handel ludźmi. Studium prawnokryminologiczne*, Olsztyn 2019, s. 143 i nast.; także: M. Kotowska, W. Pływaczewski, *Przemyt imigrantów jako obszar zainteresowania członków zorganizowanych grup przestępczych. Studium przypadku*, [w:] W. Pływaczewski, M. Ilnicki (red.), *Uchodźcy. Nowe wyzwania dla bezpieczeństwa europejskiego na tle standardów praw człowieka*, Olsztyn 2015, s. 78–92.

⁴⁰ <https://www.europol.europa.eu/about-europol/european-migrant-smuggling-centre-emsc>.

⁴¹ Ibidem.

Korupcja

Kolejnym, jakże istotnym z punktu widzenia europejskich organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości problemem jest korupcja⁴². Zasięg oddziaływania zorganizowanej przestępczości jest większy, odkąd korupcja, jako element tego oddziaływania, wpływa na politykę, media, administrację publiczną, wymiar sprawiedliwości i gospodarkę. Policijni eksperci potwierdzają, że zjawisko korupcji stało się w wielu państwach poważnym problemem, rzucającym także negatywnie na procesy integracyjne zapoczątkowane w Europie. Na przykład analiza działalności gangów zajmujących się przemytem samochodów potwierdza opinię, że bez wsparcia przekupnych urzędników organów rejestrujących pojazdy, a także funkcjonariuszy służb celnych i policyjnych, zjawisko przemytu pojazdów w Europie nie osiągnęłoby takich rozmiarów, jak miało to miejsce na przełomie XX i XXI w.⁴³

Trzeba pamiętać, że doradcy i poplecznicy zorganizowanych struktur przestępczych ulokowani w policji, organach wymiaru sprawiedliwości, instytucjach państwowych i samorządowych, a także w obszarze polityki i gospodarki zawsze stanowili tzw. bufor ochronny dla świata przestępczego. Bez tego wsparcia kryminalne podziemie nie mogłoby egzystować. Wskazane osoby, wykorzystując swoje wpływy, rangę urzędu oraz pozycję, chronią tym samym członków grup przestępczych przed skutecznym ściganiem karnym. Nierzadko też przekupni urzędnicy uprzedzają przestępców o planowanych działaniach organów ścigania, natomiast przedstawiciele sfery gospodarczej ułatwiają tym organizacjom pranie pieniędzy⁴⁴.

Przestępczość stadionowa i nieletnich

Niebezpieczne trendy obserwuje się również w obszarze tzw. przestępczości stadionowej⁴⁵. We wszystkich bez mała państwach Europy nastąpił wzrost brutalizacji czynów popełnianych przez pseudokibiców. Należy podkreślić, że w przeważającej części przestępczość tę zasilają także nieletni, co potwierdza rosnąca liczba zabójstw, uszkodzeń ciała oraz rozbojów popełnianych przez tę kategorię wiekową sprawców. Policje na całym świecie odnotowują również wyraźny wzrost przestępstw z użyciem broni i niebezpiecznych narzędzi przez uczestników imprez masowych⁴⁶.

⁴² Zob. m.in. J. Jasiński, A. Siemaszko (red.), *Crime control In Poland*, Warszawa 1995, s. 42–47.

⁴³ Zob. W. Pływaczewski, *Kradzieże samochodów...*, s. 84 i nast.

⁴⁴ Ibidem.

⁴⁵ Zob. P. Chlebowicz, *Chuligaństwo stadionowe. Studium kryminologiczne*, Warszawa 2009, s. 61 i nast.

⁴⁶ <https://www.interpol.int/Crimes/Organized-crime> (data dostępu: 17.04.2021).

Najwięcej zakłóceń porządku publicznego występują podczas rozgrywek piłkarskich. Jak zauważa Piotr Chlebowicz pseudokibice stanowią dziś w Europie poważny problem społeczny i zarazem kryminologiczny⁴⁷. Swoistym rytuałem praktykowanym w wielu aglomeracjach europejskich stało się wzniecanie po meczach burd ulicznych, połączonych z niszczeniem mienia, walkami między kibicami zwaśnionych klubów piłkarskich (tzw. ustawki) oraz policją. Liczba zakłóceń porządku publicznego przybrała w ostatnich latach poziom, który wręcz prowokuje do podjęcia ogólnoeuropejskiej dyskusji na ten temat⁴⁸. Zaznaczyć należy, że coraz częściej siłowe konfrontacje grup kibicowskich przenoszą się poza obręb stadionów. Najczęściej są to ustronne miejsca, nie monitorowane przez policję.

Z badań przeprowadzonych przez Macieja Dudę wynika, że niepokojąco rośnie także liczba przestępstw popełnianych przez nieletnich w związku z zaangażowaniem się w działalność różnego rodzaju nieformalnych ruchów młodzieżowych⁴⁹. Chodzi tu głównie o przestępstwa skierowane przeciwko życiu i zdrowiu, dokonywane na tle wzajemnych sporów między poszczególnymi subkulturami młodzieżowymi. Do niebezpiecznych trendów w obszarze przestępczości nieletnich należy zaliczyć również wzrost aktywności ruchów radykalnych (wschodnie landy Niemiec, Polska) oraz dynamiczną ekspansję sekt i ruchów kontestacyjnych⁵⁰. Jak zauważa Monika Kotowska, w ramach działalności tych ostatnich dochodzi często do popełniania przestępstw przeciwko mieniu, wolności oraz życiu i zdrowiu⁵¹.

Zaprezentowane zjawiska potwierdzają wcześniejsze prognozy kryminologów, że poszczególne formy przestępczości, w szczególności z udziałem nieletnich, w ciągu najbliższych lat stanowić będą poważne wyzwanie dla europejskiego systemu bezpieczeństwa. Oznacza to dla wielu służb policyjnych oraz instytucji odpowiedzialnych za przeciwdziałanie zjawiskom patologicznym, że podmioty te będą zmuszone znacząco zmodyfikować i zintensyfikować dotychczasowe metody i techniki walki z sygnalizowanymi zagrożeniami. Należy jednak podkreślić, że skuteczność tych działań jest uzależniona od wielu czynników, w tym od przygotowania i wdrożenia jednolitej i konsekwentnie realizowanej w ramach całej UE strategii zapobiegawczej.

⁴⁷ Ibidem.

⁴⁸ W. Pływaczewski, *Zorganizowane formy przestępstwa na tle zjawiska tzw. przestępczości stadionowej*, [w:] W. Pływaczewski, J. Kudrelek (red.), *Przestępczość stadionowa. Etiologia. Fenomenologia. Przeciwdziałanie zjawisku*, Szczytno 2010, s. 21 i nast.; P. Chlebowicz *Przestępczość stadionowa w świetle badań empirycznych*, [w:] W. Pływaczewski, J. Kudrelek (red.), op. cit., s. 83–91.

⁴⁹ M. Duda, *Przestępstwa z nienawiści. Studium prawnokarne i kryminologiczne*, Olsztyn 2016, s. 62 i nast.

⁵⁰ Ibidem, s. 269.

⁵¹ M. Kotowska, *Nieletni wobec ugrupowań ekstremistycznych o charakterze pravicowym – wybrane problemy*, [w:] W. Pływaczewski, P. Lubiewski (red.), *Współczesne ekstremizmy. Geneza, przejawy, przeciwdziałanie*, Olsztyn 2014, s. 141 i nast.

Gangi motocyklowe

O specyfice europejskiej przestępczości zaświadczenia także gangi motocyklowe, które wykazują wiele wspólnych cech z przestępczością stadionową oraz z różnymi przejawami ulicznego gangsteryzmu⁵². Do niedawna jeszcze zjawisko to kojarzone było przede wszystkim z doświadczeniami amerykańskiej policji. Ekspansja gangów do Europy na początku XX w. spowodowała, że organizacje te na stałe zadomowiły się na kontynencie europejskim. Obecnie struktury te stanowią poważne zagrożenie dla bezpieczeństwa publicznego w wielu krajach. W szybkim tempie poszerzyły one również obszar swojej aktywności o wschodnie i południowe obszary Europy (Polska, Litwa, Czechy, kraje bałkańskie), wyznaczając jako cel strategiczny przejęcie w krótkim czasie już funkcjonujących nielegalnych rynków narkotykowych. Z tego powodu dochodzi na coraz częstszych walk pomiędzy rywalizującymi gangami, zarówno tymi „starymi” o rodowodzie amerykańskim, jak też „nowymi”, działającymi w oparciu o lokalne wzorce. W krajach skandynawskich, w szczególności w Danii i Szwecji, oraz w Niemczech gangsterskie spory przybierają często formę krwawych konfrontacji z użyciem niebezpiecznych narzędzi oraz broni palnej. Należy także odnotować, że wiele gangów motocyklowych zostało wchłoniętych przez silne organizacje mafijne, bądź przekształciło się w samodzielne organizacje o zdecydowanie zorganizowanej formule⁵³.

Przestępczość gospodarcza

Nie mniej poważnym wyzwaniem dla systemów ekonomicznych w Europie jest niewątpliwie przestępczość gospodarcza⁵⁴. Przedstawiciele organów ścigania podkreślają, że zjawisko to jest wyjątkowo skomplikowane od strony wykrywczej i procesowej, o czym zaświadcza m.in. swoista plaga wyłudzeń określanych jako tzw. przestępstwa karuzelowe⁵⁵.

Pośród cech zorganizowanej przestępczości wymienia się m.in. przestępczy przemysł (*crime industry*), który dostosowuje swoje działania do struktury potrzeb społeczeństwa. Przemysł ten zaspokaja potrzeby części ludności

⁵² W. Pływaczewski, *Gangi motocyklowe. Od wydarzeń w Hollister po współczesne przejawy przestępczości zorganizowanej*, Warszawa 2018, s. 41.

⁵³ W. Pływaczewski, *Motorcycle Gangs in Europe. Countering this Phenomenon from the Vantage Point of International Police Cooperation*, Warszawa 2020, s. 43.

⁵⁴ Por. O. Górniok, *Przestępczość gospodarcza i jej zwalczanie*, Warszawa 1994; także: W. Jaroch, *Przestępczość gospodarcza. Aspekty prawnokarne, kryminologiczne i kryminalistyczne*, Olsztyn 2014, s. 6–9.

⁵⁵ J. Duży, *Zorganizowana przestępczość podatkowa w Polsce. Zwalczanie przestępczego nadużycia mechanizmów podatków VAT i akcyzowego*, Warszawa 2013, s. 154–237.

w zakresie dóbr i usług zabronionych przez prawo. W obrębie zorganizowanej przestępczości gospodarczej mieszczą się m.in. takie zjawiska, jak:

- przemysł towarów oraz ich fikcyjny reeksport,
- udzielanie nieuzasadnionych kredytów dla nieistniejących firm, niekontrolowany skup i wywóz dewiz, oszustwa podatkowe, w tym tzw. oszustwa VAT-owskie,
- celowe doprowadzenie przedsiębiorstw do likwidacji lub zaniżanie ich wartości, niewłaściwy dobór nabywców,
- skup papierów wartościowych przez podstawione osoby, nielegalne transakcję na rynku wtórnym,
- wyłudzenie odszkodowań za fikcyjne szkody,
- bezzasadne indywidualne zwolnienia z zapłaty należności i odstępowanie od egzekucji tychże należności,
- planowane upadłości, zawyżanie cen towarów przez dokumentacyjne tworzenia łańcucha fikcyjnych pośredników obrotu dla uniknięcia podatku dochodowego lub przechycenia zwrotów VAT⁵⁶.

Nielegalna produkcja i przemysł papierosów

Na odrębne potraktowanie w obszarze tzw. przestępczości akcyzowej zasługuje zjawisko nielegalnego handlu i przemytu wyrobów tytoniowych. Obrót papierosami jest jednym z najbardziej dochodowych obszarów międzynarodowej przestępczości. Podkreślić należy, iż istnienie nielegalnego rynku wyrobów tytoniowych godzi w interesy finansowe poszczególnych państw Unii Europejskiej, dlatego problem ten jest uznawany za priorytetowy w działaniach inicjowanych przez Europol oraz OLAF⁵⁷. Biorący udział w tym procederze, w tym również konsumenci wyrobów tytoniowych, uszczuplają należności publicznoprawne (akcyza, podatek VAT, cło). Zjawisko nielegalnej produkcji i przemytu wyrobów tytoniowych uległo eskalacji wraz z przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej oraz strefy Schengen. Od tego czasu działalność ta przybrała zdecydowanie zorganizowane formy⁵⁸. Należy zauważyć, że odpowiedzialność za szczelność wschodniej granicy Unii Europejskiej, z uwagi na jej długość, spoczywa w głównej mierze na polskich służbach celnych i granicznych.

⁵⁶ Por. S. Leleental, M. Zajder (red.), *Kryminalistyczne i prawne problemy współczesnej przestępczości*, Szczytno 1995.

⁵⁷ OLAF (fr. *L'Office européen de lutte antifraude*) – Europejski Urząd ds. Zwalczania Nadużyć Finansowych.

⁵⁸ W. Pływaczewski, M. Duda (red.), *Nielegalny obrót wyrobami tytoniowymi. Taktyczno-techniczne aspekty przeciwdziałania zjawisku*, Szczytno 2014; D. Paluch, *Przeciwdziałanie przemytowi wyrobów tytoniowych z perspektywy Warmińsko-Mazurskiego Oddziału Straży Granicznej*, [w:] W. Pływaczewski, M. Duda (red.), op. cit., s. 205–211.

Cyberprzestępczość

Dominującym trendem w obszarze europejskiej przestępczości jest także wspomniane już wcześniej zjawisko przechodzenia dotychczasowych tradycyjnych form aktywności przestępczej w przestrzeń wirtualną. Odnotowywane przez policje europejskie wyraźne spadki popełnianych tradycyjnych przestępstw kryminalnych i gospodarczych potwierdzają, że przestępcy coraz częściej traktują nowe techniki komunikacji jako niezwykle przydatne dla nich narzędzia służące kreowaniu nowych form przestępczości. Należy zauważyć, że coraz częściej są one wykorzystywane przez przestępców gospodarczych. Systematyczny wzrost tego rodzaju czynów spowodował, że zarówno w prawie karnym i w kryminologii wymienia się przestępczość komputerową jako odrębną, specyficzną kategorię przestępstw. Do najbardziej znanych form nadużyć w tym względzie zalicza się oszustwa komputerowe i różnego rodzaju manipulację finansowe, włamania na konta bankowe, szpiegostwo komputerowe, piractwo softwarowe, sabotaż komputerowy oraz kradzieże tożsamości. Wpływ nowych technik informacyjnych w Europie i na całym świecie na rodzaj i charakter przestępczości stwarza współcześnie coraz większe problemy, gdyż struktury administracyjne, gospodarcze oraz społeczność światowa stają się coraz bardziej zależne od systemów przetwarzania danych. Przykładem tych nowych zagrożeń mogą być także funkcjonujące w sieci gangi pedofilskie⁵⁹. Świadomość tych zagrożeń – jak potwierdziły dotychczasowe badania – w ocenie administratorów sieci komputerowych jest zaskakująco niska⁶⁰.

Piractwo towarowe

Wprawdzie już nie nowym zjawiskiem na europejskiej mapie przestępczości, jednakże w ostatnich latach gwałtownie nasilającym się, jest piractwo towarowe⁶¹. Zjawisko to występuje dziś niemal we wszystkich obszarach gospodarczej aktywności człowieka. Piractwo towarowe powoduje ogromne straty m.in. w przemyśle kosmetycznym, elektronicznym, fonograficznym, komputerowym, odzieżowym itd. Towarowi piraci podrabiają także akcesoria samochodowe, leki, drogie trunki, a nawet części samolotowe itd.

Działaniom europejskich organów ścigania, w tym Europolu, które próbują przynajmniej ograniczyć to zjawisko, towarzyszą, często bardzo skuteczne,

⁵⁹ <https://www.europol.europa.eu/crime-areas-and-trends/crime-areas/child-sexual-exploitation> (data dostępu: 17.04.2021).

⁶⁰ Por. A. Adamski, *Nadużycia komputerowe w Polsce w świetle wstępnych wyników badań wiktymizacyjnych* [w:] A. Adamski (red.), *Przestępczość komputerowa*, Toruń 1994.

⁶¹ Por. M. Królikowska-Olczak, B. Pachuca-Smulska (red.), *Ochrona konsumenta w prawie polskim i Unii Europejskiej*, Warszawa 2013.

inicjatywy różnego rodzaju organizacji zrzeszających producentów określonych towarów. Podjęte przez przemysł fonograficzny inicjatywy antypirackie przyniosły w ostatnich latach wymierne efekty⁶².

Pranie pieniędzy

Zjawiskiem zagrażającym stabilności i wiarygodności różnych sektorów gospodarczych we wszystkich państwach Europy jest proceder prania pieniędzy⁶³. Niebezpieczeństwo to wiąże się z faktem, iż wygenerowane na nielegalnych rynkach środki finansowe stanowią podstawę egzystencji zorganizowanej przestępczości. Zadaniem ekspertów z Europolu, międzynarodowe kartele przestępcze wybierają do lokowania brudnych pieniędzy takie kraje, które wykazują luki w swoich systemach prawnych. Praniem pieniędzy pochodzących z nielegalnych źródeł zajmują się przede wszystkim organizacje narkotykowe. Nowym zjawiskiem w obszarze przestępczości zorganizowanej, odnotowywanym również przez europejskie organy ścigania, jest lokowanie „brudnych” pieniędzy w tzw. niszowe rynki, w szczególności w branżę turystyki i rekreacji, cenne gatunki zwierząt i roślin, dzieła sztuki itd.⁶⁴

Przestępczość samochodowa

Po zliberalizowaniu zasad przekraczania granic w ramach Wspólnoty Europejskiej nastąpił także gwałtowny wzrost kradzieży samochodów i przestępstw związanych z tym procederem (przemyt, fałszerstwo, tzw. kradzieże upozorowane itd.)⁶⁵. Przerzutelem na Wschód kradzionych w Europie Zachodniej samochodów zajęły się profesjonalnie przygotowane organizacje przemytnicze, często o międzynarodowym składzie. Wykorzystując panujący na granicach niedowład organizacyjny oraz słabość organów ścigania, samochodowe gangi zdołały przetrześć do krajów na wschód Europy, między innymi do Polski, kilkaset tysięcy pojazdów i poddać je procesowi „legalizacji”. Obecnie jednak

⁶² <https://www.europol.europa.eu/crime-areas-and-trends/trends-and-routes> (data dostępu: 14.04.2021).

⁶³ E. Pływaczewski, *Pranie brudnych pieniędzy*, Toruń 1993; idem, *Proceder prania brudnych pieniędzy*, Toruń 1993; J.W. Wójcik, *Pranie pieniędzy. Studium prawnokryminologiczne i kryminalistyczne*, Toruń 1997; W. Jasiński, *Pranie brudnych pieniędzy*, Warszawa 1998.

⁶⁴ Zob. B. Unger (red.), *Scale and Impacts of Money Laundering*, Cheltenham 2007, s. 2 i nast.; I.A. Robertson (red.), *Understanding International Art Market and Management*, New York 2005, s. 216; S. Satchell, *Collectible Investments for the High Net Worth Investor*, Burlington 2009, s. 85 i nast.

⁶⁵ W. Pływaczewski, *Sektor turystyki jako obszar zainteresowania zorganizowanych struktur przestępczych*, [w:] W. Pływaczewski, P. Chlebowicz (red.), op. cit., s. 225.

policje europejskie odnotowują spadek tej przestępczości⁶⁶. Nie dotyczy on jednak samochodów luksusowych.auta te są najczęściej kradzione na tzw. zamówienie. W tym segmencie pojazdów odnotowuje się nawet niewielki wzrost kradzieży. Wzrostowe tendencje daje się także zauważyć w obszarze nielegalnych transakcji związanych ze sprzedażą samochodowych i motocyklowych części zamiennych. Rynki te niejako zaznaczają specyfikę wschodnioeuropejskiej przestępczości. Dodatkowo obejmują one jeszcze jeden obszar zaliczany do tzw. przestępczości samochodowej, mianowicie kradzieże maszyn rolniczych (głównie ciągników), urządzeń budowlanych oraz jachtów i silników stanowiących wyposażenie łodzi motorowych⁶⁷.

Część organizacji przestępczych, specjalizujących się dotychczas w kradzieżach samochodów i sprzedaży ich części, po organizacyjnym umocnieniu się i uzyskaniu finansowej niezależności, skierowała swoją aktywność na inne lukratywne obszary przestępczości (oszustwa finansowe, przemyt i handel bronią, przerzut ludzi przez granice, narkotyki, prostytutcja)⁶⁸.

Przestępczość środowiskowa

Do stosunkowo nowych zagrożeń pojawiających się w obszarze zainteresowania Europolu, a także krajowych służb policyjnych, należy niewątpliwie przestępczość środowiskowa/środowiska⁶⁹. Do niedawna jeszcze jej poszczególne przejawy traktowane były przez wspomniane podmioty jako mniej groźne na tle pozostałych kategorii przestępstw. Jednakże nasilenie, rozmiary oraz wysoka dynamika tych czynów niejako uświadomiły przedstawicielom organów ścigania, że istnieje pilna potrzeba przebudowy dotychczasowego modelu walki z tą przestępczością⁷⁰. Tym bardziej, że coraz częściej przybiera ona zorganizowane formy. Jako przykład może służyć transgraniczna przestępczość związana z nielegalnym obrotem i składowaniem odpadów. Sektor ten został dość wcześnie zmonopolizowana przez mafijne struktury w wielu krajach, m.in. we Włoszech. Piotr Chorbot słusznie zauważa, że na przykładzie zarządzania odpadami w niektórych europejskich miastach (na przykład

⁶⁶ Diagnozę tę potwierdza także polska policja.

⁶⁷ Por. W. Pływaczewski, E. Zębek, J. Narodowska, *Odpowiedzialność za środowisko z perspektywy prawa, kryminologii i nauk przyrodniczych*, Warszawa 2020.

⁶⁸ <https://www.interpol.int/Crimes/Vehicle-crime> (data dostępu: 17.04.2021).

⁶⁹ <https://www.europol.europa.eu/crime-areas-and-trends> (data dostępu: 18.04.2021).

⁷⁰ W. Pływaczewski, *Nielegalny rynek chronionych gatunków dzikiej fauny i flory. Geneza, przejawy, przeciwdziałanie*, Szczytno 2016, s. 147 i nast.; także: W. Pływaczewski, A. Nowak, M. Porwisz (red.), *Przeciwdziałanie międzynarodowej przestępczości przeciwko środowisku naturalnemu z perspektywy organów ścigania*, Szczytno 2016; E. Jurgielewicz-Delegacz, *Nielegalny handel zagrożonymi gatunkami zwierząt i roślin – w świetle wybranych aspektów działalności Europolu*, [w:] R. Górecki (red.), *Człowiek a środowisko*, Olsztyn 2020, s. 113–125.

w Neapolu) można było szczegółowo prześledzić proces przejmowania tej branży przez lokalne organizacje przestępcze⁷¹. Niejako dopełnieniem pełnego obrazu analizowanej przestępczości są pozostałe formy godzące w tak uniwersalne dobra jak: bioróżnorodność, ziemia, powietrze, wody, chronione gatunki dzikiej fauny i flory⁷². Zatem z pełnym przekonaniem można stwierdzić, że przestępstwa środowiskowe w nieodległej perspektywie staną się jednym z poważniejszych wyzwań dla europejskich organów ścigania. Powoływane w strukturach różnych europejskich resortów specjalne jednostki policyjne, quasi-policyjne lub inspekcyjne dowodzą, że problem walki z zagrożeniami środowiskowymi o podłożu przestępczym stał się wyjątkowo ważny. Także utworzenie Departamentu Zwalczania Przestępczości Środowiskowej w strukturze Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska stanowi, jak można sądzić, zapowiedź podjęcia przez polskie władze zdecydowanych działań związanych z przeciwdziałaniem zagrożeniom w obszarze ochrony środowiska⁷³.

Podsumowanie

Nie ulega wątpliwości, że europejskie organy ścigania i wymiaru sprawiedliwości stają w obliczu konieczności znalezienia nowych środków i metod zapobiegania oraz zwalczania przestępczości. Ten swoisty imperatyw ma swoje uzasadnienie w rozwijającej się w szybkim tempie przestępczości zorganizowanej. Dodatkowo pewne obszary aktywności przestępczej, które już od dawna stanowiły przedmiot zainteresowania rzeczonych podmiotów, zyskały nową jakość i wymiar. Bezsprzecznie zjawisko to miało również związek z sygnalizowanymi wcześniej procesami globalizacji przestępczości i jej profesjonalizacji. Z tego też powodu znaczący wpływ na zwiększenie efektywności współpracy międzynarodowej w zwalczaniu przestępczości mają przedsięwzięcia inicjowane przez Europol. Chodzi tu w szczególności o te zaprezentowane w niniejszym opracowaniu obszary, które obejmują walkę z terrorem kryminalnym, nielegalnym handlem środkami odurzającymi, ludźmi, bronią, wy-

⁷¹ Zob. P. Chorbot, *Nielegalny obrót odpadami. Studium prawnokarne i kryminologiczne*, Warszawa 2019, s. 144 i nast.

⁷² Por. E. W. Pływaczewski, S. Redo, E. M. Guzik-Makaruk, K. Laskowska, W. Filipkowski, E. Glińska, E. Jurgielewicz-Delegacz, M. Perkowska, *Kryminologia. Stan i perspektywy rozwoju. Z uwzględnieniem założeń Agendy ONZ na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030*, Warszawa 2019, s. 165; W. Pływaczewski, J. Narodowska, M. Duda, *Assessing the Viability of Environmental Projects for a Crime Prevention-Inspired Culture of Lawfulness*, [w:] H. Kury, S. Redo (red.), *Crime Prevention and Justice in 2030. The UN and the Universal Declaration of Human Rights*, Cham 2021, s. 275–292.

⁷³ <https://www.gios.gov.pl/pl/o-urzedzie/struktura-organizacyjna/departament-zwalczania-przestepczosci-srodowiskowej> (data dostępu: 17.04.2021).

robami tytoniowymi oraz innymi niebezpiecznymi przejawami przestępczości zorganizowanej. Należy przy okazji zaakcentować niezwykle ważną rolę **układu z Schengen**, zwłaszcza w dziedzinie ujednoczenia kontroli na zewnętrznych granicach Unii Europejskiej, a także wprowadzenia ułatwień w międzynarodowej pomocy prawnej i ekstradycji. Nie mniej istotny jest wkład prezentowanego porozumienia w zakresie uregulowań dotyczących bezpośredniej współpracy policyjnej oraz stworzenia wspólnego systemu informacji policyjnej (System Informacji z Schengen – **SIS II**). Wspomnieć należy również o regionalnych inicjatywach w zakresie zwalczania najgroźniejszych form przestępczości. W przedmiotowym obszarze istotną rolę odgrywają także dwustronne umowy zawierane przez poszczególne państwa UE, dotyczące problematyki przeciwdziałania tzw. przestępczości środowiskowej⁷⁴.

W świetle przedstawionych uwag pilnym zadaniem jest zbilansowanie dotychczasowej wiedzy na temat poszczególnych obszarów przestępczości zorganizowanej w Europie. Od dłuższego już czasu zauważalny jest bowiem proces przeobrażania się wspomnianej przestępczości w szersze i bardziej trwałe formy, jakimi są niewątpliwie nielegalne rynki. Przykładem takich przekształceń może być nielegalny rynek handlu papierosami. Jak wcześniej wykazano, w krótkim czasie stał się on jednym z wiodących obszarów na europejskiej mapie przestępczości, a dochody generowane przez nielegalne wytwórnie i sieci przemytników zasilają inne obszary przestępczości⁷⁵. Okazuje się bowiem, że słabą stroną dotychczasowych badań na zjawiskiem europejskiej przestępczości było wycinkowe postrzeganie jej poszczególnych obszarów – bez uwzględniania wzajemnych korelacji istniejących pomiędzy poszczególnymi sektorami podziemnych rynków. Problem ten od dłuższego już czasu był sygnalizowany przez przedstawicieli kryminologii⁷⁶. Nie mniej istotnym zarzutem kierowanym pod adresem służb policyjnych w wielu krajach jest niedocenywanie wpływu procesów globalizacyjnych. Ocena skutków tych przeobrażeń wymaga większego niż dotychczas zaangażowania specjalistów zajmujących się analizą współczesnych gospodarek. Uwaga ta odnosi się także do roli organów ścigania, w tym także do służb celnych i granicznych, w zakresie ujawniania działalności czarnorynkowej. W szczególności chodzi tu o szersze niż dotychczas wykorzystanie nowoczesnych narzędzi, metod i form

⁷⁴ T. Safiański, *Współpraca policyjna państw Obszaru Schengen. Zarys systemu*, [w:] A. Szymaniak i W. Ciepela (red.), *Polícia w Polsce. Stan obecny i perspektywy*, t. 1, Poznań 2007, s. 59–79.

⁷⁵ Z. Brumer, *Praktyczne możliwości przeciwdziałania nielegalnemu obrotowi wyrobami tytoniowymi z perspektywy Izby Celnej w Olsztynie*, [w:] W. Pływaczewski, M. Duda (red.), op. cit., s. 165.

⁷⁶ Zob. W. Pływaczewski, *Formy współpracy policyjnej w Europie – stan aktualny i perspektywy rozwoju*, [w:] C. Nowak (red.), *Organy ścigania i wymiaru sprawiedliwości a ochrona interesów finansowych Wspólnoty Europejskiej*, Warszawa 2008, s. 103–115.

śledczych, w tym odwołanie się do znaczącego już dziś dorobku analizy kryminalnej⁷⁷.

W odniesieniu do międzynarodowej przestępczości przemytniczej sprawą wymagającą bieżącej koordynacji działań krajowych i międzynarodowych organów ścigania (Interpol, Europol, Eurojust, OLAF) oraz innych służb kontrolno-inspekcyjnych (sanitarnych, weterynaryjnych, kontroli finansowej) jest problematyka konstruowania profili sprawców przestępstw transgranicznych z wykorzystaniem najnowszych zdobyczy techniki kryminalistycznej. Niewątpliwie istotne znaczenie z perspektywy doskonalenia zawodowego przedstawicieli wspomnianych wyżej podmiotów – w zakresie identyfikowania nowych zjawisk w obszarze przestępczości zorganizowanej – ma także poznanie dorobku nauk kryminologicznych, w szczególności przestępczych mechanizmów postrzeganych z perspektywy ekonomicznych teorii przestępczości.

Jak potwierdzają zaprezentowane wybrane inicjatywy, wpisujące się w strategię zapobiegania przestępczości, władze Europolu oraz europejskich organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości uświadamiają konieczność zdynamizowania regionalnej i międzynarodowej współpracy w zwalczaniu przestępczości, zwłaszcza tej zorganizowanej. Ocenę tę potwierdzają m.in. zaprezentowane w niniejszym opracowaniu inicjatywy. Świadomość ta zaczyna także towarzyszyć działaniom niektórych podmiotów w Polsce, które są odpowiedzialne za stan bezpieczeństwa obywateli i ich mienia, co potwierdzają poszczególne przedsięwzięcia w zakresie identyfikowania przyszłych zagrożeń o podłożu przestępczym i tym samym kreowania perspektywicznych strategii zapobiegawczych⁷⁸.

Wykaz literatury

- Adamski A. (red.), *Przestępczość komputerowa*, Wyd. UMK, Toruń 1994.
- Barker T., *Biker Gangs and Transnational Organized Crime*, Anderson Publishing, Waltham 2014.
- Bulsiewicz A., Marek A., Kwiatkowska-Darul V. (red.), *Doctrina multiplex veritas una*, Wyd. UMK, Toruń 2004.
- Chlebowicz P., Filipkowski W., *Analiza kryminalna. Aspekty kryminalistyczne i prawnodowodowe*, Wolters Kluwer, Warszawa 2012.
- Chlebowicz P., Kamińska J., *Operacyjna analiza kryminalna w służbach policyjnych*, Difin, Warszawa 2015.

⁷⁷ Zob. P. Chlebowicz, W. Filipkowski, *Analiza kryminalna. Aspekty kryminalistyczne i prawnodowodowe*, Warszawa 2012; por. także: P. Chlebowicz, J. Kamińska, *Operacyjna analiza kryminalna w służbach policyjnych*, Warszawa 2015.

⁷⁸ Por. Decyzja nr 304 Komendanta Głównego Policji z dnia 23 września 2015 r. w sprawie implementacji w Policji Cyklu Polityki Bezpieczeństwa Unii Europejskiej w zakresie poważnej i zorganizowanej przestępczości wydana podstawie art. 5 ust. 2 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz.U. z 2015 r., poz. 355 z późn. zm.).

- Chlebowicz P., *Chuligaństwo stadionowe. Studium kryminologiczne*, Wolters Kluwer, Warszawa 2009.
- Chorbot P., *Nielegalny obrót odpadami. Studium prawnokarne i kryminologiczne*, Difin, Warszawa 2019.
- Dobkowski J., *Pozycja prawnoustrojowa służb, inspekcji i straży*, Wolters Kluwer, Warszawa 2007.
- Duda M., *Przestępstwa z nienawiści. Studium prawnokarne i kryminologiczne*, Katedra Kryminologii i Polityki Kryminalnej UWM, Olsztyn 2016.
- Duży J., *Zorganizowana przestępczość podatkowa w Polsce. Zwalczanie przestępczego nadużycia mechanizmów podatków VAT i akcyzowego*, Wolters Kluwer, Warszawa 2013.
- Fitzgerald D.G., *Informants and Undercover Investigations. A Practical Guide to Law, Policy, and Procedure*, CRC Press, Boca Raton–London–New York 2007.
- Górecki R. (red.), *Człowiek a środowisko*, Wyd. UWM, Olsztyn 2020.
- Górniok O., *Przestępczość gospodarcza i jej zwalczanie*, PWN, Warszawa 1994.
- Holyst B., *Narkomania. Problemy prawa i kryminologii*, PTHP, Warszawa 1996.
- Holyst B., Kube E., Schulte R. (red.), *Przestępczość zorganizowana w Niemczech i w Polsce*, Warszawa–Münster–Łódź 1996.
- Nowak A., *Współpraca organów ścigania w zwalczaniu zorganizowanej przestępczości międzynarodowej, cz.2, „Przegląd Policyjny” 2006, nr 4(84)*.
- Hirsch H.J., Hofmański P., Pływaczewski E.W., Roxin C. (red.), *Neue Erscheinungsformen der Kriminalität in ihrer Auswirkung auf das Straf- und Strafprozeßrecht*, Temida 2, Białystok 1995.
- Jaroch W., *Przestępczość gospodarcza. Aspekty prawnokarne, kryminologiczne i kryminalistyczne*, WPiA, Olsztyn 2014.
- Jasiński J., Siemaszko A. (red.), *Crime control in Poland*, Instytut Wymiaru Sprawiedliwości, Warszawa 1995.
- Jasiński W., Mądrzejowski W., Wiciak K. (red.), *Przestępczość zorganizowana. Fenomen. Współczesne zagrożenia. Zwalczanie. Ujęcie praktyczne*, Wyd. Wyższej Szkoły Policji, Szczytno 2003.
- Jasiński W., *Pranie brudnych pieniędzy*, Poltex, Warszawa 1998.
- Jasiński W., Potakowski D., *Uregulowania prawne dotyczące amerykańskich operacji „pod przykryciem”, „Prokuratura i Prawo” 1996, nr 11*.
- Kotowska M., *Kariery kryminalne członków zorganizowanych grup przestępczych*, Difin, Warszawa 2019.
- Krajewski K., *Sens i bezsens prohibicji. Prawo karne wobec narkotyków i narkomanii*, Zakamycze, Kraków 2001.
- Królikowska-Olczak M., Pachuca-Smulska B. (red.), *Ochrona konsumenta w prawie polskim i Unii Europejskiej*, C.H. Beck, Warszawa 2013.
- Kury H., Redo S. (eds.), *Crime Prevention and Justice in 2030. The UN and the Universal Declaration of Human Rights*, Springer, Cham 2021.
- Lelental S., Zajder M. (red.), *Kryminalistyczne i prawne problemy współczesnej przestępczości*, Wyd. Wyższej Szkoły Policji, Szczytno 1995.
- Laskowska K., *Rosyjskojęzyczna przestępczość zorganizowana. Studium kryminologiczne*, Temida 2, Białystok 2006.
- Lyzwa A., *Handel ludźmi. Studium prawnokryminologiczne*, Studio Wydawnicze Jo-grafika, Olsztyn 2019.
- Mądrzejowski W., Śnieżko S., Majewski P., *Zwalczanie przestępczości. Wybrane metody i narzędzia*, Editions Spotkania, Warszawa 2017.

- Nowak C. (red.), *Organy ścigania i wymiaru sprawiedliwości a ochrona interesów finansowych Wspólnoty Europejskiej*, Warszawa 2008.
- Nowicka I., *Rozbój jako przejaw zorganizowanej działalności przestępczej*, Zakamycze, Kraków 2004.
- Ostant W., *Europejski Urząd Policji (Europol). Instytucja europejskiego systemu bezpieczeństwa i wymiaru sprawiedliwości*, Instytut Zachodni, Poznań 2007.
- Paluch D., *Przeciwdziałanie przemytowi wyrobów tytoniowych z perspektywy Warmińsko-Mazurskiego Oddziału Straży Granicznej*, [w:] W. Pływaczewski, M. Duda (red.), *Nielegalny obrót wyrobami tytoniowymi. Taktyczno-techniczne aspekty przeciwdziałania zjawisku*, Wyd. Wyższej Szkoły Policji, Szczytno 2014.
- Perkowska M., *Przestępczość graniczna cudzoziemców*, C.H. Beck, Warszawa 2013.
- Pieprzny S., *Policja. Organizacja i funkcjonowanie*, Wolters Kluwer, Warszawa 2007.
- Pływaczewski E., *Przestępczość zorganizowana i jej zwalczanie w Europie Zachodniej (ze szczególnym uwzględnieniem Republiki Federalnej Niemiec)*, Wyd. Prawnicze, Warszawa 1992.
- Pływaczewski E., *Pranie brudnych pieniędzy*, „Dom Organizatora” TNOiK, Toruń 1993.
- Pływaczewski E.W., Redo S., Guzik- Makaruk E.M., Laskowska K., Filipkowski W., Glińska E., Jurgielewicz-Delegacz E., Perkowska M., *Kryminologia. Stan i perspektywy rozwoju. Z uwzględnieniem założeń Agendy ONZ na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030*, Wolters Kluwer, Warszawa 2019.
- Pływaczewski E.W. (red.), *Przestępczość zorganizowana*, C.H. Beck, Warszawa 2011.
- Pływaczewski W., Ilnicki M. (red.), *Uchodźcy. Nowe wyzwania dla bezpieczeństwa europejskiego na tle standardów praw człowieka*, Katedra Kryminologii i Polityki Kryminalnej UWM, Olsztyn 2015.
- Pływaczewski W., Zębek E., Narodowska J., *Odpowiedzialność za środowisko z perspektywy prawa, kryminologii i nauk przyrodniczych*, Difin, Warszawa 2020.
- Pływaczewski W., *Gangi motocyklowe. Od wydarzeń w Hollister po współczesne przejawy przestępczości zorganizowanej*, Difin, Warszawa 2018.
- Pływaczewski W., *Motorcycle Gangs in Europe. Countering this Phenomenon from the Vantage Point of International Police Cooperation*, Difin, Warszawa 2020.
- Pływaczewski W., Kudrelek J. (red.), *Przestępczość stadionowa. Etiologia. Fenomenologia. Przeciwdziałanie zjawisku*, Wyd. Wyższej Szkoły Policji, Szczytno 2010.
- Pływaczewski W., Lubiewski P. (red.), *Współczesne ekstremizmy. Geneza, przejawy, przeciwdziałanie*, Katedra Kryminologii i Polityki Kryminalnej UWM, Olsztyn 2014.
- Pływaczewski W., *Kradzieże samochodów. Studium kryminologiczne*, Wyd. Wyższej Szkoły Policji, Szczytno 1996.
- Pływaczewski W., Duda M. (red.), *Nielegalny obrót wyrobami tytoniowymi. Taktyczno-techniczne aspekty przeciwdziałania zjawisku*, Wyd. Wyższej Szkoły Policji, Szczytno 2014.
- Pływaczewski W., *Nielegalny rynek chronionych gatunków dzikiej fauny i flory. Geneza, przejawy, przeciwdziałanie*, Wyd. Wyższej Szkoły Policji, Szczytno 2016.
- Pływaczewski W., Nowak A., Porwisz M. (red.), *Przeciwdziałanie międzynarodowej przestępczości przeciwko środowisku naturalnemu z perspektywy organów ścigania*, Wyd. Wyższej Szkoły Policji, Szczytno 2016.
- Redo S., *Blue Criminology. The power of United Nations ideas to counter crime globally. A monographic study*, European Institute for Crime Prevention and Control, Affiliated with the United Nations (HEUNI), Helsinki 2012.

- Redo S., *Zwalczanie przestępczości zorganizowanej w Azji Centralnej*, Elipsa, Warszawa 2007.
- Robertson I.A. (red.), *Understanding International Art Market and Management*, Routledge, New York 2005.
- Satchell S., *Collectible Investments for the High Net Worth Investor*, Academic Press/Elsevier, Burlington 2009.
- Siegel D., van de Bunt H., Zaitch D., *Global Organized Crime. Trends and Developments*, Kluwer Academic Publishers, Dordrecht–Boston–London 2003.
- Rau Z., *Przestępczość zorganizowana w Polsce i jej zwalczanie*, Zakamycze, Kraków 2002.
- Steinke W., *Das organisierte Verbrechen. Eine kriminalistisch – kriminologische Analyse*, „Kryminalistik” 1982 (2).
- Unger B. (red.), *Scale and Impacts of Money Laundering*, Edward Elgar Publishing, Cheltenham 2007.
- Wójcik J.W., *Pranie pieniędzy. Studium prawnokryminologiczne i kryminalistyczne*, „Dom Organizatora” TNOiK, Toruń 1997.
- Wójcik W., *Przeciwdziałanie przestępczości zorganizowanej. Zagadnienia prawne, kryminologiczne i kryminalistyczne*, Wolters Kluwer, Warszawa 2011.

Summary

Contemporary trends in organized crime in Europe (analysis of selected criminal phenomena taking into account the tasks of the European Union Agency for Law Enforcement Cooperation – Europol)

Key words: crime trends, Europol, organized crime, fighting crime.

The article aims to show the main features and trends of crime in Europe. The author, referring to police sources, in particular based on the data of the European Union Agency for Law Enforcement Cooperation – Europol, presents selected crime phenomena that this organization considered particularly dangerous, paying particular attention to their organized nature. The study discusses, inter alia, such criminal phenomena as: terrorism, drug trafficking, human trafficking, cybercrime, economic crime in its various forms, stadium and motorcycle crime, car crime, juvenile delinquency and environmental crime. In the final part of the study, the author presented proposals for improving police cooperation in combating organized crime.